

การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ผลการศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นนวัตกรรมพื้นบ้านในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชในชุมชนบ้านก้อ พบว่า มีแนวทางสำคัญที่นำไปสู่การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. การสร้างมีส่วนร่วมของชุมชน การศึกษาแนวความคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนก้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีแนวคิดด้านการมีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เพื่อต้องการลดการใช้สารเคมี โดยชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ของชุมชนบ้านก้อที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมที่เป็นไปตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจากการพูดคุยสอบถามข้อมูลพบว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกันในรูปแบบของคณะกรรมการทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ดังกล่าวมีความสำคัญในการกระบวนกรสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน เช่น การประสานงานทั้งในและนอกชุมชน การให้ข้อมูลข่าวสาร การจัดเวทีแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการกำหนดกติกาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน (ภาพที่ 10)

ภาพที่ 10 การมีส่วนร่วมด้านการประสานงานของผู้นำชุมชนก้อ

1.2 การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูล ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในเชิงรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เพื่อการลดการใช้สารเคมี เป็นผลอันเนื่องจากชุมชนได้รับรู้ข้อมูลผลกระทบของการตกค้างของสารพิษในร่างกาย จึงส่งผลทำให้เกิดแนวคิดที่จะนำหลักการมีส่วนร่วมในเชิงการรับรู้ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชน การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชุมแสดงความคิดเห็น การรับทราบข้อมูลจากสื่อต่างๆ (ภาพที่ 11) ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางสร้างความตระหนักต่อผลกระทบของสารเคมีต่อชุมชน โดยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมไม้ร่วมมือในการแก้ปัญหา อันจะส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต่อไป

ภาพที่ 11 การมีส่วนร่วมเชิงรับรู้ข้อมูลของชุมชนก่อ

1.3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในเชิงการตัดสินใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เพื่อการลดการใช้สารเคมีของชุมชนก้อ ส่วนใหญ่ผู้ที่มีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นกลุ่มที่มีบทบาทเชิงผู้นำหรือแกนนำชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สาธารณะสุขตำบล คณะกรรมการองค์กรหรือกลุ่มต่างๆ ปราชญ์หรือผู้นำทางด้านแนวความคิด นักวิชาการ นักพัฒนาชุมชน ตลอดจนผู้ที่ได้รับการยอมรับในชุมชน โดยผู้มีส่วนร่วมดังกล่าวนี้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เพื่อการลดการใช้สารเคมี ดังนี้

1.3.1 การริเริ่มแนวคิดในการตัดสินใจ ในช่วงการริเริ่มแนวคิดเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่วนใหญ่ผู้นำชุมชนจะมีบทบาทค่อนข้างมากในการให้ข้อมูลข่าวสารและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม โดยจะมีการพูดคุยปรึกษาหารือ ให้ข้อมูลผลกระทบและแนวทางแก้ไข ปัญหา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ภาพที่ 12) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนมากที่สุดเพื่อจะนำไปสู่วิธีการดำเนินการในการตัดสินใจในรูปแบบที่เหมาะสม

ภาพที่ 12 การมีส่วนร่วมในเชิงการริเริ่มแนวคิดในการตัดสินใจของชุมชนก้อ

1.3.2 การดำเนินการในการตัดสินใจ จากการริเริ่มแนวคิดในการตัดสินใจทำให้กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้เรียนรู้ข้อมูลในชุมชนมากขึ้น จึงดำเนินการจัดกระบวนการให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การพิจารณาตัดสินใจ โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารให้ชุมชนได้ทราบอย่างทั่วถึง ซึ่งรูปแบบในการกระจายข้อมูลเพื่อสร้างแนวร่วมใช้วิธีการประชุมหรือเปิดเวทีเพื่อรับทราบและมีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น (ภาพที่ 13) ซึ่งจะทำได้ข้อมูลหลากหลายด้านเพิ่มขึ้นและจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ชุมชนยอมรับได้มากยิ่งขึ้น

1.3.3 การพิจารณาในการตัดสินใจ เป็นขั้นตอนที่ผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีการรวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ตลอดจนประเด็นคำถามหรือข้อสงสัยต่างๆ ที่ได้จากขั้นตอนดำเนินการ เพื่อนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์หรือปรึกษาหารือร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการพิจารณาตัดสินใจร่วมกันอย่างสมเหตุสมผล เหมาะสม และเป็นประโยชน์อย่างสูงสุดต่อส่วนรวม (ภาพที่ 13)

ภาพที่ 13 การมีส่วนร่วมในเชิงการตัดสินใจของชุมชนก่อ

1.4 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการดำเนินการ มีลักษณะของมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3 กลุ่ม ดังนี้

1.4.1 **กลุ่มผู้นำ** กลุ่มผู้นำหรือแกนนำที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีทั้งส่วนของผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยผู้นำที่เป็นทางการจะมีบทบาทหน้าที่โดยตรง เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ส่วนกลุ่มผู้นำที่ไม่เป็นทางการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ชุมชนให้การยอมรับ เช่น ผู้นำทางแนวคิด ประชาชนชาวบ้าน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ (ภาพที่ 14) โดยกลุ่มผู้นำจะมีบทบาทหน้าที่ในการริเริ่มแนวคิดและจัดกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การให้ข้อมูล การตัดสินใจ และการดำเนินการ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ประสานงานกับกลุ่ม องค์กร หรือหน่วยงานทั้งในและนอกชุมชน

1.4.2 **กลุ่มผู้ประสานงาน** ผู้ประสานงานมีส่วนร่วมในการดำเนินการส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือในชุมชน มีความรู้ความสามารถในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง หรือเป็นคณะกรรมการกลุ่มหรือองค์กรภายในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในเชิงของการประสานงานมีบทบาทสำคัญในการติดต่อประสานงานจากผู้นำไปถึงผู้ปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติการรับรู้ข้อมูลที่ตรงกันซึ่งจะทำให้สามารถวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม (ภาพที่ 14)

ภาพที่ 14 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของกลุ่มผู้นำและผู้ประสานงานในชุมชนก่อ

1.4.3 กลุ่มผู้ปฏิบัติการ ผู้ปฏิบัติการเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการนำข้อมูลที่ได้รับจากผู้ประสานงานมาร่วมกันวางแผนและดำเนินการ โดยการดำเนินการนั้นจะทำตามวิธีการจากการเปิดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันแสดงความคิดเห็นร่วมกัน แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้ไปดำเนินการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม (ภาพที่ 15)

ภาพที่ 15 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของกลุ่มผู้ปฏิบัติการในชุมชนก้อ